

ART LITÚRGIC D'ÈPOCA MODERNA AL VOLTANT DE LA DEVOCIÓ A LA SANTA CINTA

JOAN-HILARI MUÑOZ I SEBASTIÀ

Introducció

La nostra aportació a l'exposició sobre la Santa Cinta es basarà en donar una sèrie de notícies entorn una desena d'obres d'art de diverses disciplines (escultura, pintura, argenteria...) produïdes a l'època moderna i relacionables, de forma directa o indirecta, amb el culte o la devoció a la santa relíquia de la cinta de la Mare de Déu, venerada a la ciutat de Tortosa.

Molt sovint les dades que donarem sobre les peces que hem triat tenen un caire bibliogràfic, atesa la important producció historiogràfica existent sobre aquest tema ja iniciada poc temps després de la fundació de la confraria com, per exemple, el llibre de Francesc Martorell editat l'any 1626.¹ En d'altres casos, però, donarem a conèixer un seguit de notes documentals inèdites que ens permetran ampliar les dades disponibles o, fins i tot, descobrir noves peces relacionables amb el culte o la devoció a la Santa Cinta.

El marc cronològic dels objectes que hem triat abasta una mica més de cent anys, o sigui, entre el moment de la fundació de la confraria de la Cinta (any 1617) i mitjans del segle XVIII.

Les deu peces que hem triat en el nostre estudi són les següents:

- cinc són del segle XVII: la imatge de fusta de la Mare de Déu, el reliquiari major, la corona d'argent, la làpida del setge de 1642 i la taula amb el lliurament de la Santa Cinta.
- i les altres cinc del segle XVIII: la imatge d'argent i porcellana, la urna per al reliquiari, el reliquiari menor, el calze de Fèlix Clua, ardiaca de Corbera, i el retaule provisional de la capella de la Cinta.

Escultura de fusta de la Mare de Déu de la Cinta

Probablement poc temps després de la fundació de la confraria de la

¹ FRANCISCO MARTORELL. *Historia de la Santa Cinta*. Tortosa: Imprenta de Josep L. Foguet 1905

Santa Cinta, es va decidir encarregar a l'escultor tortosí Onofre Fuster que fes una imatge exempta de la Mare de Déu, destinada a acompanyar els enterraments dels membres de la confraria recentment fundada.

Aquesta dada la podem deduir d'una nota inclosa en un còdex de la Catedral de Tortosa que aplega un seguit de notícies (la majoria d'elles del segle XVII) al voltant de la confraria de la Santa Cinta, on es diu el següent: “...A 11 de febrer 1617, delliberaren se arplegasen dines per a pagar (...) la figura de bulto de Nostra Senyora que Nofre Fuster, esculptor feja per als soterras dels confreres...”² L'escultor encarregat de l'obra era Onofre Fuster, un artista nascut a Tortosa però del qual fins ara només coneixíem mostres de la seva activitat fora de la seva ciutat nadiua: les portalades de Sant Feliu i Sant Martí, a la ciutat de Girona, i els relleus del sòcol del retaule major de l'església parroquial de Valls, entre d'altres; encara que l'any 1626 va participar en la visura del model presentat pels argenters Eloi Camanyes i Agustí Roda per a la custòdia del Corpus de la Catedral de Tortosa.³

L'escultura ja estava enllestida a finals del mes de maig de l'any 1617, ja que entre els dies 29 i 30 d'aquell mes fou visurada pels jutges triats per ambdues parts i s'estudiava la possibilitat de pintar-la, tal com era costum fer en aquella època com acabat final de les escultures de fusta.⁴ El dia 29 d'octubre d'aquell mateix any 1617 es va decidir tirar endavant la pintura de la figura, tasca que realitzà el pintor Jaume Talarn.⁵ Finalment, el dia 18 de juny de l'any 1618, el pintor Desi (sense determinar si era Vicent o Joan)⁶ realitzà l'examen final de la feina feta per Jaume Talarn.⁷

Aquesta escultura representava la Mare de Déu de la Cinta dempeus, i sostenint entre ambdues mans el cinturó. Primitivament estava col·locada,

(reedició de l'original de 1626)

² ACTo (=Arxiu de la Catedral de Tortosa). *Còdex núm. 91*.

³ JOAN-HILARI MUÑOZ “La custòdia del Corpus de la Catedral de Tortosa. Dades documentals”. *Nous Col·loquis V* (2001), p. 133-134.

⁴ ACTo. *Còdex núm. 91*.

⁵ Sobre aquest pintor podeu trobar més dades a: SALVADOR-J. ROVIRA. “Notícies del pintor tortosí cincentista Jaume Talarn i Clua”, *Nous Col·loquis I*. Tortosa: Centre d'Estudis Francesc Martorell” 1997, p. 79-81 i a JOAN-HILARI MUÑOZ i SALVADOR-J. ROVIRA. *Art i artistes a Tortosa durant l'època moderna*. Tortosa: Cooperativa Gràfica Dertosense 1999, 91.

⁶ Sobre la nissaga dels Desi podeu trobar més informació a: SALVADOR-J. ROVIRA. “Quelcom més sobre els pintors Desi, de Tortosa”, *El Temps sota control*. Tarragona: Diputació 1997, p. 475-480 i a JOAN-HILARI MUÑOZ i SALVADOR-J. ROVIRA. *Art i artistes...*, p. 77-80.

segons testimonia l'historiador Francesc Martorell, dintre d'un nínxol fet expressament a la part superior de la monumental tomba de jaspi del bisbe Tena,⁸ encara que posteriorment fou situada a sobre d'una de les calaixeres de la Sagristia Major de la Seu.⁹

Malauradament aquesta interessant mostra d'art escultòric només la podem conèixer a través de fotografies, perquè desaparegué l'estiu de l'any 1936 durant el saqueig i incendi del convent de monges santjoanistes de la Ràpita, ja que havia estat cedida a aquella comunitat pels canonges de la Catedral l'any 1930.¹⁰

Reliquiari major de la Santa Cinta

El bisbe Lluís de Tena, impulsor de la confraria i el culte de la Santa Cinta, va decidir lliurar a la Catedral un nou reliquiari destinat a custodiar el sant cinturó. Aquest, però, no era el primer receptacle que havia estat destinat a contenir la sagrada relíquia, ja que almenys des de l'any 1333 sabem que es guardava en una caixa. Més endavant, segons l'inventari de la sagristia de l'any 1453, hi havia dues peces litúrgiques que contenien la Cinta, ja dividida aleshores en dues parts: la menor en una caixa petita d'argent i la més gran en *“un reliquiari d'argent sobredaurat amb un got de cristall engastat al cap...”*.¹¹

El bisbe Tena féu donació del nou reliquiari el dia 10 d'octubre de l'any 1619, i aquest era realment espectacular tant per les seves dimensions (75 cm. d'alçada) com pel seu pes (6.600 grams). La peça, realitzada amb argent sobredaurat, mostrava dues parts ben diferenciades: una base de secció circular amb un peu motllurat, i a la part superior un receptacle, de forma quadrangular, per guardar la relíquia plegada. Al capdamunt hi anaven tres petites figures representant la Mare de Déu, Sant Pere i Sant Pau. Un seguit d'inscripcions gravades assenyalaven la data de la donació i l'escut del bisbe

⁷ ACTO. *Còdex núm. 91.*

⁸ FRANCISCO MARTORELL. *Historia de la Santa Cinta*, p. 130

⁹ Així es pot veure en una fotografia, datada pels voltants de l'any 1915, procedent del fons Salvany i conservada a la Biblioteca de Catalunya, amb número 185/6. (Hi ha un contacte del clixé original a l'Arxiu Històric Comarcal de les Terres de l'Ebre).

¹⁰ MARIANO JOVER. *La Santa Cinta de Tortosa. VIII Centenario. 1178-1978*. Tortosa: L'autor 1978, s/p.

¹¹ JESÚS MASSIP. *El tesoro de la catedral de Tortosa i la guerra civil de 1936*. Barcelona: Abadía

Tena.¹²

Amb posterioritat a la seva donació, el reliquiari tingué diferents reparacions, la més primerenca de les quals fou l'any 1626, quan els canonges decidiren millorar el sistema de tancament del receptacle on anava la relíquia i encarregaren a l'argenter Agustí Roda que fes un encaix “*a modo de Maria*” (o sigui, amb les lletres MA, formant un anagrama).¹³ També està documentat que fou sobredaurat i enriquit amb pedres precioses l'any 1854, tal com indicava una inscripció gravada al peu, que descrivia una restauració finançada per la reina Isabel II i el seu marit, quan el reliquiari es trobava a Madrid per causa d'un part de la reina, tal com s'havia fet des de l'any 1629.¹⁴

Malauradament, aquesta important peça litúrgica desaparegué al final de la Guerra Civil quan fou sostreta del dipòsit del Banc d'Espanya a Barcelona i embarcada, segons sembla, amb destí a Mèxic, juntament amb una selecció de les millors peces del Tresor de la Catedral de Tortosa.¹⁵

Corona per a la imatge de la Mare de Déu

Aquesta peça fou presentada al públic en l'àmbit de l'exposició *Fidei Speculum*, realitzada a la Catedral de Tortosa entre els mesos de març i juliol de l'any 2000. En el catàleg d'aquesta mostra, la peça portava el número 116 i la informació que aportava la seva fitxa era molt escadussera ja que només aportava les dades més bàsiques de l'objecte: les seves dimensions, la cronologia aproximada (primera meitat del segle XVII) i les característiques tècniques de la peça.¹⁶

Nosaltres creiem de forma ben plausible que aquest objecte fou obrat per l'argenter Agustí Roda l'any 1635 i anava destinat a coronar la imatge de fusta de la Mare de Déu de la Cinta, anteriorment citada. Els motius per afirmar aquesta identificació són tant de caire documental com estilístic.

de Montserrat 2003, p. 75.

¹² MARIANO JOVER. *La Santa Cinta de Tortosa...*, p.132-134.

¹³ FRANCISCO DE PAULA COTS. “Noticias documentales sobre el platero Agustí Roda (1585-1640/41)” a *Saitabi*, 47. València: Universitat 1997, 305.

¹⁴ MARIANO JOVER. *La Santa Cinta de Tortosa...*, p.89-101.

¹⁵ Un recent llibre que tracta aquest tema és el de JESÚS MASSIP. *El tesoro de la catedral de Tortosa...*

¹⁶ ANÒNIM. “Corona de la Mare de Déu”, *Fidei Speculum. Art litúrgic de la diòcesi de Tortosa*.

Comencem pels primers: segons un llibre de comptes de la confraria de la Santa Cinta, el primer dia del mes de juny de l'any 1635, l'argenter Agustí Roda (un artífex d'origen tortosí, però que havia desenvolupat bona part de la seva tasca professional a València), i que en aquell moment es trobava a la seva ciutat nadiua treballant en la custòdia del Corpus de la Catedral de Tortosa,¹⁷ signava àpoca a mossèn Vicent Franquet, administrador econòmic de la confraria de la Santa Cinta, per un total de 2 lliures, 18 sous i 8 diners: “*per les mans de una corona que e fet de plata per a Nostra Senyora de la Sinta*”.¹⁸ Pel que fa als elements estilístics de l'obra, aquesta corona encaixa perfectament dintre de la producció d'Agustí Roda per diferents motius, però en destacaríem dos de ben evidents: tant els esmalts ovalats de color blau, com els caparrons dels querubins presents en la decoració de la corona, són molt similars als emprats en altres obres d'aquest argenter, com ara la creu processional d'Alcalà de Xivert¹⁹ o la custòdia del Corpus de la Catedral de Tortosa. A més també hem de tenir present la cronologia atorgada a la peça, la qual encaixa perfectament amb l'activitat artística de Roda, desenvolupada fonamentalment durant la segona i tercera dècades del segle XVII.

Per tant, podem concloure amb certa seguretat que ens trobem davant d'una corona obrada per Agustí Roda i destinada a la imatge de la Mare de Déu de la Cinta realitzada els anys 1617-18 per Onofre Fuster.

Làpida de jaspí en commemoració del setge de l'any 1642

La recent troballa d'aquesta làpida (finals de l'any 2000) durant unes obres de restauració de l'Aula Major de la Catedral de Tortosa, formant part del farcit d'una porta tapiada, ha estat important perquè fins ara d'ella només disposàvem de notícies d'arxiu. Aquestes referències, conegudes a partir d'un article de Federico Pastor y Lluís publicat l'any 1914 a la revista *La Zuda*,²⁰

Barcelona: Fundació “la Caixa”- Bisbat de Tortosa 2000, p. 172.

¹⁷ JOAN-HILARI MUÑOZ “La custòdia...”, 129-148.

¹⁸ AHDT_o (= Arxiu Històric Diocesà de Tortosa). *Llibre de comptes de la confraria de la Santa Cinta 1635-1672*. s/f.

¹⁹ JOAQUIM ITURAT. “Creu processional”, *Fidei Speculum. Art litúrgic de la diòcesi de Tortosa*. Barcelona: Fundació “la Caixa”- Bisbat de Tortosa 2000, p. 109.

²⁰ FEDERICO PASTOR I LLUÍS. “Gestas tortosinas. La brecha de la victoria. 3 de mayo de 1642. *La Zuda*, núm. 15, p. 3-5.

donaven a conèixer una provisió municipal del dia 26 d'octubre de l'any 1643 que establia l'acord per fer d'una làpida de jaspi de Tortosa per commemorar el fracassat setge francocatalà del mes de maig de l'any 1642, dintre del marc de la Guerra dels Segadors.

Una de les clàusules d'aquest acord establia que “...per a que sia memòria en lo esdevenidor de la victòria que Nostre Senyor per intervenció de Maria Santíssima de la Cinta fonch servit donar a la present ciutat (...) en la qual pedra en la part superior ha de deixar dos palms y mitj de lloch per a esculpir de mitj relleu la imatge de Nostra Senyora de la Cinta...”.²¹

La recent troballa arqueològica ha permès corroborar aquesta notícia d'arxiu, malgrat que les restes de la peça han estat localitzades ben lluny del seu lloc de destí, ja que segons l'acord esmentat, la làpida havia d'estar situada a la bretxa oberta a les muralles de la ciutat, ben prop de l'actual Hospital “Verge de la Cinta” i els set fragments recuperats han estat localitzats dintre del farciment d'una porta a una estança de la Catedral de Tortosa.²²

A la làpida, tot i conservar-se de forma parcial i estar fragmentada en set trossos, es pot observar a la seva part superior una representació de la Mare de Deu de la Cinta, ben identificable, malgrat no conservar ni el cap, ni la mà esquerra, ni els peus, pel cinturó que sosté entre ambdues mans.

Per tant, ens trobem davant d'una peça de gran interès històric perquè, tot i les greus mutilacions que presenta, és un remarcable record d'un dels setges militars més importants que ha patit la ciutat al llarg de la seva història, a més de tractar-se d'una de les representacions escultòriques de la Mare de Déu de la Cinta més antigues que es conserven, després de la pèrdua l'any 1936 de l'escultura d'Onofre Fuster, anteriorment esmentada.

Taula pintada amb el lliurament de la Santa Cinta

Segons la fitxa de la peça, elaborada per al catàleg de la mostra *Fidei Speculum*, aquesta taula servia per tancar la fornícula on es guardava

²¹ Ibid., p. 5.

²² JOAN-VIANNEY M. ARBELOA. “Una inscripció commemorativa del setge de 1642 a Tortosa, parcialment recuperada”. *Nous Col.loquis V* (2001), p. 155-162.

antigament el reliquiari de la Santa Cinta.²³

La pintura, datada per alguns estudiosos pels voltants de l'any 1650,²⁴ mostra el miracle del davallament de la Mare de Déu ocorregut una nit de l'any 1178, tal com marcava la tradició recollida per diferents documents a partir del segle XIV: A l'esquerra hi ha representat agenollat el monjo major que presencia la Davallada de la Mare de Déu disposada a lliurar el seu cenyidor sobre l'altar de la primitiva catedral romànica. La figura de la Verge apareix envoltada d'una llum sobrenatural i d'un seguit de querubins.

La qualitat artística de la peça no és, ni de bon tros, espectacular, però tot i les seves mancances compositives, ens trobem davant d'una obra plena de sentit religiós i emotiu, perquè és una de les representacions més monumentals (a part dels gravats) que descriu el davallament de la Mare de Déu, tal com marquen les diferents fonts informatives conegudes que descriuen el miracle del lliurament de la Santa Cinta.

Imatge d'argent de la Mare de Déu de la Cinta

Segons un recent estudi de Jacobo Vidal, el segle XVIII suposarà un abans i un després de la iconografia de la Mare de Déu de la Cinta en la seva vessant local, ja que durant aquest segle es portaran a terme dues manifestacions artístiques en relació a la Santa Cinta de primer ordre i que marcaran unes fites iconogràfiques indiscutibles: en primer lloc, la imatge devocional d'argent de la Mare de Déu, que tot seguit comentarem i, en segon lloc, el programa decoratiu de la reial capella a la Catedral de Tortosa.²⁵

A partir d'un seguit d'informacions publicades per diferents autors (Ramon O'Callaghan, Mariano Jover o Jacobo Vidal) podem saber amb tot detall el procés de realització de la imatge de la Mare de Déu de la Cinta, des del moment d'encarregar l'obra (any 1704), fins a la seva arribada, ja enllestida, a la Sagristia de la Catedral dos anys després, i a aquests autors remetem als nostres lectors per conèixer tots els detalls de l'interessant procés de realització

²³ ANTONIO MARTÍNEZ. "Mare de Déu de la Cinta (porta de la fornícula del reliquiari)", *Fidei Speculum...*, p. 177.

²⁴ JACOBO VIDAL. *Les imatges de la Mare de Déu de la Cinta (De forana a localista. Una aproximació a la iconografia de la Santa Cinta de Tortosa)*. Tortosa: Arxiu Històric Comarcal de les Terres de l'Ebre- Consell Comarcal del Baix Ebre. Centre d'Estudis Històrics 2004., p. 59.

de l'escultura d'argent, coneguda per tots els tortosins a través de la seva destacada presència a la processó del diumenge de la Cinta.²⁶

Per la nostra part, nosaltres només comentarem *in extenso* les relacions existents entre l'argenter Francesc Via i el capítol de la Seu de Tortosa abans de la realització d'aquesta obra i que segurament impulsaren als canonges a confiar en aquest artista forani de la ciutat, però que no era, ni de bon tros, gens desconegut per a ells.

Bibliogràficament ja es coneixia l'existència de dues peces d'argenteria obrades per Francesc Via a la Sagristia de la Catedral de Tortosa: la Urna del Dijous Sant, de l'any 1688,²⁷ i un calze que, segons l'inventari de l'any 1766 de la sagristia de la Catedral de Tortosa, anava dintre d'aquesta urna i fou regalat pel bisbe fra Sever-Tomàs Auther, tal com proclama el seu escut situat dintre d'un esmalt al peu del calze.²⁸ Nosaltres, per la nostra part, podem incloure dues peces més: una obra d'argenteria i una planxa de gravat. La primera és un crucifix d'altar, datat l'any 1704, que sabem fou obrat per Via entre els anys 1701 i 1704, a partir d'un llegat testamentari del comensal Pau Vallès,²⁹ i la segona és la planxa d'un gravat amb la representació de la Mare de Déu de l'Estrella, patrona del capítol de la Seu, encarregada originalment pels canonges per a adornar un llibre.³⁰

Finalment, creiem que la imatge de la Mare de Déu de la Cinta, obra per Francesc Via, és probablement la representació més bella i aconseguida a nivell artístic d'aquesta advocació mariana i que es convertirà, després de la

²⁵ *Ibid.*..., p. 65.

²⁶ RAMON O'CALLAGHAN. *Anales de Tortosa. Tomo II*. Tortosa: Imprenta catòlica de Gabriel Llasat, p. 34; MARIANO JOVER. *La Santa Cinta de Tortosa...*, p.139-140 i JACOBO VIDAL. *Les imatges...*, p. 65-70 i 111-123.

²⁷ MANUEL TRALLERO. "Francesc Via. Arca del monument del Dijous Sant", a *Thesaurus. Estudis*. Barcelona: Fundació "la Caixa 1986, p.292.

²⁸ JESÚS MASSIP. *El tesor...*, p. 108 i i JACOBO VIDAL. *Les imatges...*, p. 66, nota 118.

²⁹ ACTO. Caixó Comú del Capítol 3, s/n; còpia acta capitular dia 22 de juliol de 1701.

³⁰ ACTO. *Actes capitulars 117*, acta del 26 de gener de 1692. Tot i que aquesta acta capitular esmenta que el gravat haurà de servir per la portada del segon volum del llibre *Quaresma continua* de Francesc Sera, en els exemplars conservats d'aquest llibre, editat l'any 1696 a Barcelona, apareix un gravat amb l'escut de Vicent de Bas (com ara l'exemplar de la Biblioteca Universitària de Barcelona B.65/1/13) ENRIC QUEROL. *Tortosa, república literària (1475-1800)*. Tortosa: Consell Comarcal del Baix Ebre 1999, 305. Malgrat tot, sabem que la planxa encarregada a Via es realitzà perquè en el fons fotogràfic de mossèn Eduard Solé, conservat actualment a l'Arxiu Històric Comarcal de les Terres de l'Ebre i que recull imatges de la Catedral de Tortosa, hi ha una fotografia (sense identificar la seva procedència) d'un gravat amb la representació esmentada i que va signat per aquest argenter.

seva arribada a la ciutat l'any 1706, en un clar i indiscutible referent iconogràfic, tant per a la inspiració dels artistes com per esdevenir una imatge popular entre els fidels.

Urna d'argent per guardar el reliquiari

Les obres de la Capella de la Cinta finalitzaven l'any 1725, amb una inauguració solemne on participà activament tota la població de la ciutat,³¹ i dos anys després el capítol de la Seu va decidir encarregar una urna d'argent per custodiar de forma adequada al reliquiari major lliurat pel bisbe Tena l'any 1619.

Segons dades recollides i publicades pel canonge i historiador, Ramon O'Callaghan, l'inici de la construcció d'aquesta peça es féu a Barcelona el mes d'agost de l'any 1727 i els argenters encarregats de la feina foren Francesc i Josep Tramulles (pare i fill).

Per realitzar l'obra s'emprà (tal com era costum en aquella època) argent procedent de peces malmeses o considerades antiquades i, en aquest cas es varen fondre llànties que hi havien estat penjades a l'antiga capella de la Mare de Déu de la Cinta, a la zona de l'absis i que ara, amb la construcció de la nova capella, havien perdut la seva utilitat. El disseny de la peça sembla que s'envià a Barcelona per via marítima des de Tortosa en forma de maqueta (probablement realitzada en fusta) i l'obra es va concloure el mes de setembre de l'any 1729.

L'obra feta pels argenters Tramulles és un magnífic exemple d'orfebreria barroca del segle XVIII sorgit dels tallers de Barcelona i està resolt d'una manera exemplar, combinant artísticament decoració vegetal (fulles i fruits) amb angelets. Cada any, la tarda del primer diumenge de setembre, juntament amb la imatge d'argent de la Mare de Déu i el reliquiari menor, desfila pels carrers de la ciutat en la processó de la Cinta.

Reliquiari menor de la Santa Cinta

Ja hem fet esment que des de l'edat mitjana la Santa Relíquia estava

³¹ MARIANO JOVER. *La Santa Cinta de Tortosa...*, p.109-119.

dividida i com la part major havia estat guardada en un magnífic reliquiari donat pel bisbe Lluís de Tena l'any 1619.

El fragment menor de la Santa Cinta es guardava en una caixa i, com que era portada a les parteres i rebia sovint l'adoració dels fidels en forma de petó, tenia alguns problemes de conservació, tal com demostra el següent acord capitular de l'any 1678: “...*Item, deliberarunt que lo tros de la Santa Sinta de Maria Santíssima està en lo reliquiari chiquet se cusga en una glasa perquè los que la adoren la puguen veurer y no se'n puguen portar ningun fil, ni altra particula en los morros...*”.³² Per solucionar de forma definitiva aquestes contingències, el canonges varen decidir l'any 1742 guardar aquest fragment de la Santa Relíquia en un reliquiari adequat. Per tal motiu, decidiren fer fondre la caixeta on fins aquell moment era guardada la part petita del cingol, a més d'altres peces d'argent que hi havia a la sagristia de la Catedral i amb el seu material obrar la nova peça litúrgica.³³

Aquesta obra d'argenteria conté l'única part de la Cinta que actualment es conserva a Tortosa després de la desaparició del reliquiari major i reproduceix en petit la forma del regalat per Tena el 1619: un peu de secció circular i un receptacle quadrat on hi es la relíquia. Al capdamunt hi ha una petita figura de la Mare de Déu. Les seves dimensions també són menors que el reliquiari major: 43 centímetres d'alçada i un pes de 2.035 grams.

Malauradament l'acta capitular on es recull es trasllat de la Cinta no esmenta el nom de l'autor del nou reliquiari. Tot i aquesta mancança, la presència de la marca “+IHS” a la base de la peça ens permet identificar-lo, seguint el parer de Manuel Trallero, com a pertanyent a la producció artística d'Innocenci Quinsà, un argenter tortosí que realitzà la seva passantia a la ciutat de Barcelona l'any 1735, segons una reial ordre del rei Felip V.³⁴ Aquesta dada era molt interessant perquè permetia identificar una marca d'argenteria present a diferents obres conservades a la Catedral de Tortosa (dos calzes, el reliquiari de Santa Càndia, el braç de Sant Valentí, etc...)

³² ACTO. *Actes capitulars 104*, acta del 17 de juny de 1678.

³³ MARIANO JOVER. *La Santa Cinta de Tortosa...*, p.134-135.

³⁴ MANUEL TRALLERO. “Innocenci Quinsà. Calze”, a *Thesaurus... Estudis*. Barcelona: Fundació “la Caixa 1986, p.294.

Calze de Fèlix Clua, ardiaca de Corbera (any 1746)

D'aquesta interessant mostra d'argenteria en tenim fins ara molt poques dades segures. Una de les primeres referències bibliogràfiques d'aquesta peça és la seva fitxa inclosa dintre del catàleg de l'exposició *Thesaurus*, realitzada a Barcelona l'any 1986 i que mostrava diferents peces d'art litúrgic provinents dels bisbats de Catalunya.³⁵

En aquesta fitxa, tal com hem esmentat abans, Manuel Trallero identificava la marca d'Innocenci Quinsà i permetia incloure, entre d'altres, aquesta peça dintre del catàleg de les seves obres.

Aquest calze, a més del punxó de l'autor, mostra una inscripció que ens permet identificar el seu donant: l'ardiac de Corbera, Fèlix Clua de Montagut i Bellido, nascut a Corbera i mort el dia 5 de desembre de l'any 1745.³⁶ Aquest darrer fet ens fa sospitar que el calze fos donat a la Catedral després de la mort del canonge.

El motiu per incloure aquesta peça dintre del grup de peces relacionables amb la Santa Relíquia és la presència, a la part baixa del calze, d'un petit esmalt ovalat amb la imatge de la Mare de Déu de la Cinta assegurada i envoltada de dos querubins, acompanyada d'altres dos esmalts amb les representacions de Sant Pere i Sant Pau, que normalment van plegades amb la de la Mare de Déu de la Cinta, tal com passa, per exemple a la part superior de la portada de l'Olivera o al retaule de la capella de la Cinta, totes dues a la Catedral. Totes aquestes coincidències ens poden fer pensar que aquest calze, per la iconografia desplegada a la part baixa, anava destinat al servei de la capella de la Cinta, inaugurada l'any 1725.³⁷

Retaule provisional de la reial capella

Aquesta interessant mostra d'art pictòric fou localitzada l'any 1997 en el transcurs de les obres de restauració de la Capella de la Cinta. La seva troballa fou important perquè es va poder recuperar una pintura de grans dimensions que, segons apunten tots els indicis, corresponia al retaule provisional que fou

³⁵ MANUEL TRALLERO. "Innocenci Quinsà...", p.294-295.

³⁶ ARTUR COT. *L'església parroquial de Sant Joan Baptista*. Mora d'Ebre: Ajuntament 1986, p. 316-319.

realitzat en el moment de la inauguració de la capella i que fou retirat a principis del segle XIX quan s'acabà de construir l'actual de jaspi i marbres, inaugurat l'any 1825 pel bisbe Damián Saez.³⁸

La pintura, realitzada a l'oli obre llenç, reproduïx de forma fingida l'estructura d'un retaule escultòric barroc del segle XVIII: un entramat arquitectònic de tres carrers verticals separats per dues columnes corínties decorades amb elements vegetals a la seva part inferior i guirnaltes de flors al fust. Els dos carrers laterals mostren fornícules acabades amb veneres que hostatgen dues representacions de Sant Pere i Sant Pau. Al carrer central hi ha un espai buit on segurament anava una porta que cloïa el tabernacle on es guardava l'urna obrada pels Tramulles i dintre d'ella el reliquiari major de la Santa Cinta, tal com descriu Antoni Gil de Federic, o sigui, de forma pràcticament idèntica a com ho fa actualment.³⁹ A la part superior d'aquest carrer central hi ha la representació fingida d'una cúpula vista des de baix i d'uns angelets que sostenen l'anagrama de Maria.

La part superior del retaule fingit, acabada en un arc de mig punt, mostra tot un seguit de personatges, destacant el grup central, encerclat per una guirnalda floral, on hi ha una representació de l'església catòlica, simbolitzada per una figura femenina amb els ulls embenats, una creu de fusta a la mà esquerra i un calze amb l'hòstia a la dreta. Completa tot el conjunt una sèrie de cortines fingides que, baixant des de la part superior de la pintura, emmarquen tota la composició.

No sabem amb certesa el nom de l'artista (o artistes) responsables d'aquesta interessant obra, però la podem datar durant la primera meitat del segle XVIII, i algunes teories les relacionen, amb fonaments dubtosos, amb el pintor Tomàs Bayarri.⁴⁰

Publicat a: *Lux Dertosa. La devoció a la Santa Cinta 1178-1617-*

³⁷ Agraïm a mossèn Joaquim Iturat el haver-nos fet veure aquesta interessant possibilitat.

³⁸ MARIANO JOVER. *La Santa Cinta de Tortosa...*, p.121-125.

³⁹ ANTONI GIL DE FEDERIC. *Reflexions sobre els "Col·loquis" de Despuig, amb textos addicionals de Pere Gil de Federic* (edició a càrrec de Ramon Mravall). Tortosa: Cooperativa Gràfica Dertosense 1978, p. 39.

⁴⁰ Així ho explica, per exemple Jacobo Vidal a la seva obra esmentada sobre la iconografia de la Santa Cinta, a les pàgines 73 i 75.

2004. Tortosa, 2004, 167-177.